

Fremtiden ligger til venstre

Principudtalelse vedtaget på SF's landsmøde 26.-27.-28. april 2002

Nye udfordringer

En levende venstrefløj skal kendes på dens vilje til forandringer og evne til at håndtere fremtidens udfordringer.

Samfundet ændres i disse år gennemgribende. Globaliseringen betyder, at der i forhold til tidligere er snævrere grænser for nationalstaternes handlemuligheder, og der opstår nye opgaver og vilkår for nationalstatslig politik. Den teknologiske udvikling ændrer økonomiske og sociale strukturer. Der sker en ændring af de rammer for klassekampen, der er kendetegnende for industrisamfundet. Vi oplever en stærkere individualisering, som lægger pres på kollektive løsninger og stiller krav om større handlerum for den enkelte.

Også de politiske styrkeforhold er under forandring. I det 20. århundrede var Socialdemokratiet den altdominerende politiske kraft i Danmark og Europa. Ved starten af det 21. århundrede udfordres det socialdemokratiske overherredømme af andre politiske kræfter, der er præget af liberalistiske grundholdninger. Kampen om et nyt kulturelt og politisk overherredømme er fortsat uafklaret, men det er altafgørende, at venstrefløjens værdigrundlag får en fremtrædende placering i fremtidens samfund. Venstrefløjen må derfor komme væk fra den position, vi har haft i de seneste år, hvor vi parlamentarisk og ideologisk er blevet opfattet som skyggen af Socialdemokratiet, og i stedet definere et ståsted, hvor vi er og opfattes som et alternativ til både det socialdemokratiske og det borgerlige menneske- og samfundssyn.

Lighed, social retfærdighed, frihed i fællesskab og miljømæssig ansvarlighed skal præge fremtidens samfund. Kampen for disse værdier kan ikke alene reduceres til en national ramme, men har i høj grad en international og global dimension.

Socialisme i Danmark og Europa

SF vil en socialistisk udvikling - ikke som en fjern utopi, men som en vision, der styrer vores konkrete politiske initiativer. Et afgørende element i en socialistisk udvikling er udvidelse af demokratiet. Mennesker skal have mulighed for at påvirke fremtiden både på det økonomiske og politiske område. Et kernepunkt bliver derfor et moderne økonomisk demokrati.

SF er tilhænger af en socialistisk markedsøkonomi. Markedet skal betragtes som et middel til at opnå bedre velfærd og miljømæssig ansvarlighed - men ikke som et mål i sig selv. Markedet skal reguleres, så der tages sociale og miljømæssige hensyn.

Målet for SF er frihed for mennesker. En frihed, som ikke er knyttet til social status eller økonomisk formåen, men en frihed, hvor mennesker har mulighed for selvbestemmelse, indflydelse på eget liv, kulturel mangfoldighed og tolerance. Friheden for den enkelte får kun mening, når den er gældende for alle - derfor kan det frie valg aldrig adskilles fra det personlige ansvar for egne handlinger og ansvaret for ens medmennesker i et stærkt fællesskab. Det frie valg må aldrig blot blive til den stærkes ret. Frihed hænger derfor sammen med lighed.

Det er således en frihed i udvidet betydning i forhold til, hvad de borgerlige forestiller sig. De borgerliges frihed er knyttet til social status, ejendom og mulighed for økonomiske fordele i markedsøkonomien, mindre respekt for de sociale konsekvenser og mindre vilje til at yde bistand.

En socialistisk forandringsproces foregår både nationalt og internationalt. SF har visioner for medlemskabet af EU. SF ser således EU som en vigtig ramme for det fremtidige europæiske samarbejde og en politisk kampplads mellem højre og venstre. SF lægger derfor vægt på at have et tæt samarbejde med progressive kræfter overalt i Europa.

Vi betragter ikke EU som et mål i sig selv, men som et middel til at håndtere fælles udfordringer og løse fælles problemer, hvor det er nødvendigt. Det gælder fx på miljøområdet, minimumssatser for selskabsskatter, beskatning af kapitalindkomst, grønne afgifter samt

forstærket kontrol omkring skatteomgørelser mv., og bedre forbrugerbeskyttelse. Vi er modstandere af euro-ideologiske forslag om en føderal statsdannelse; et Europas forenede Stater.

EU skal udvikles til et socialt, demokratisk og miljømæssigt alternativ til den liberalistiske model. EU skal føre en ikke-militær sikkerhedspolitik og være et alternativ til den amerikanske model. Og EU skal spille en rolle i forhold til WTO, hvor der er behov for initiativer, som også i verdenshandelen prioriterer udvikling, socialt retfærdige forhold og bæredygtigt miljø."

Uligheder eksisterer fortsat

De globale uligheder er blevet større i en globalisering, som er baseret på de uhæmmede markeds kræfters dominans, og som fortrinsvis har skabt rum for en yderligere ekspansion for de multinationale selskaber. De globale uligheder kan ikke ses isoleret fra de globale miljøproblemer. Ubalancer i menneskets forhold til naturen - med bl.a. store klimaændringer til følge - begrænser muligheden for økonomisk vækst i den fattige del af verden, med mindre de finder sted i sammenhæng med en overordnet global omfordeling af verdens goder. På trods af stor økonomisk vækst oplever det danske samfund en vedvarende social udstødning, hvor mennesker stødes uden for arbejdsmarkedet og fællesskabet. En stor del af de udstødte er etniske minoriteter. De skal ikke sendes ud af landet, men ud på arbejdsmarkedet.

Danmark er fortsat gennemsyret af uligheder. Det gælder såvel økonomisk, socialt, sundhedsmæssigt, uddannelsesmæssigt og kønsmæssigt. Der er fortsat en tæt sammenhæng mellem et interessant job, en god løn, et godt arbejdsmiljø, personlige udfoldelsesmuligheder, gode efteruddannelsesmuligheder og en tryk tilværelse. Der findes masser af arbejdspladser, hvor lønmodtagerne ingen indflydelse har på arbejdets tilrettelæggelse eller indhold, hvor der er stort sygefravær, kort uddannelse, ofte lav løn og høj risiko for at blive slidt op eller blive syg resten af livet på grund af et farligt og usundt arbejdsmiljø, som arbejdsgiverne har ansvaret for.

Lighed hænger snævert sammen med frihed og fællesskab. Der eksisterer fortsat en betydelig risiko for negativ social arv. SF fastholder, at velfærd for alle kræver økonomisk omfordeling. Det er den eneste måde, hvorpå mennesker, som ikke kan forsørge sig selv, kan opretholde deres eksistens.

SF tager udgangspunkt i fællesskabet som forudsætning for den individuelle livsudfoldelse. Vi vil arbejde for en velfærdspolitik, der skaber rammer for fællesskabet. Der skal udvikles selvforvaltningsmodeller, hvor mennesker får mulighed for selv at styre deres tilværelse inden for fælles rammer. Velfærdspolitik er ikke kun noget, der foregår inden for den offentlige sektor, og som staten tager sig af. Der skal bygges på og samarbejdes med de mange menneskelige ressourcer i befolkningen, aktive samfundsborgere, som i fællesskab prøver at løse sociale problemer.

SF insisterer på en styrket ligestilling i samfundet - både lokalt og internationalt. Kvinder og mænd skal sikres samme rettigheder og muligheder, hvilket indebærer et stadigt opgør med de herskende patriarkalske strukturer og værdier. Uligheden mellem kvinder og mænd udgør et stadig uløst problem, og børns rettigheder trædes til stadighed under føde overalt på jorden.

Den teknologiske udvikling åbner mange muligheder, men med mindre der foretages bevidste politiske valg, vil den skabe nye skel mellem mennesker - også på globalt plan. Når over 1 mia. mennesker må leve for under 1 dollar om dagen, og når milliarder af mennesker hverken kan læse eller skrive, er den globale informationsrevolution forbeholdt en mindre del af befolkningen.

Et venstreorienteret svar på globaliseringen

Globaliseringen er udtryk for, at økonomi, politik, kultur og informationer i stigende grad overskrider de nationale grænser. Indtil nu har den økonomiske globalisering fundet sted på liberalistisk grundlag uden modkræfter af betydning. Verdens fattige er ikke kommet med i denne dynamik, hvor en global kapitalisme har styrket de store selskabers indtjening. Denne

økonomiske udvikling betyder ikke, at nationalstaterne tømmes for indhold. Den politiske kamp og den ujævne demokratisering udfolder sig stadig indenfor nationalstaterne. Men vilkårene for national politik ændres. Internationale organisationer spiller en større rolle. Den nationale politik må i højere grad tage højde for de internationale sammenhænge. Som et modspil til nyliberalismen vil SF arbejde for en socialistisk globaliseringspolitik, som går på to ben. For det første må vi samarbejde med ligesindede og i solidaritet med verdens fattige. Vi må være aktive over for de internationale organisationer, så deres politik støtter en formindskelse af fattigdommen. Der er et behov for at reformere disse organisationer, så de bliver bedre koordineret og mere målrettede. For det andet må vi arbejde for en reform af det internationale finansielle system. De internationale kapitalbevægelser har efterhånden fået et omfang, der kan udgøre en trussel mod stabiliteten og føre til direkte kriser. Spekulationskapitalen skal begrænses fx gennem den såkaldte Tobinskat og/eller restriktioner på kapitalbevægelserne. Derudover er der brug for en brændstofafgift med henblik på at begrænse forureningen og brugen af knappe ressourcer. Der skal gennem WTO gennemføres en international lovgivning, så der i den internationale økonomi tages sociale og miljømæssige hensyn. Der skal vedtages forpligtende aftaler for den rige del af verden med henblik på at nå bistandsmålet fra Rio-topmødet på 0,7% af BNP inden 2007. U-landene skal sikres reel markedsadgang, blandt andet gennem afvikling af handelsrestriktioner og fjernelse af subsidier til landbrugsproduktion. Det er nødvendigt at give større autoritet til FN i forbindelse med løsning af internationale konflikter. Der skal være større effektivitet og smidighed i FN's beslutningssystem og oprettes en stående styrke, der kan indsættes i forbindelse med FN's fredsbevarende og fredsskabende militære aktioner. FN's engagement skal sammenkobles med større regionale forpligtelser (jf. OSCE), evt. i form af en større direkte regionalisering af FN-arbejdet. Der skal ske en konsekvent fokusering på menneskerettigheder, og SF vil ændre den gamle verdensorden, hvor nationalstatslige rammer giver mulighed for at overtræde menneskerettighederne. Vi må for det andet formulere en perspektivrig national politik. Muligheden for dette skal gælde såvel landene i den rige del af verden som i u-landene, hvis ikke disse skal blive tabere i globaliseringsudviklingen. Erhvervs politik og uddannelsespolitik skal sikre, at dansk økonomi kan klare sig i fremtidens konkurrence. Vi skal være et foregangsland på miljøområdet. Demokratiseringer skal sikre en ansvarlig og engageret befolkning. En stærk velfærds politik skal sikre de ressourcetsvage bedre uddannelsesmæssige, sundhedsmæssige og sociale forhold.

Myndiggørelse og medborgerskab i økonomien

Den teknologiske udvikling og globaliseringen skaber et behov for, at befolkningen skaffer sig mere indflydelse, og at der føres en offensiv erhvervs- og uddannelsespolitik. Vi har brug for et bredt og lighedsbaseret uddannelsessystem til at fremme kreativitet og evne til at tage fat på nye udfordringer. At overvinde den såkaldte IT-kløft er et vigtigt mål for vores vision om lighed, men det må også ske af hensyn til fremtidens erhvervsudvikling. Fremtidens konkurrenceevne er ikke mindst bestemt af befolkningens evne til at omstille sig, til at tænke kreativt, til at arbejde sammen, til at skabe engagement og dynamik. Alle skal kunne håndtere den nye teknologi, men vigtigere end tekniske færdigheder er den sociale evne – hos den brede befolkning – til at udnytte IT-mulighederne på en kreativ og intelligent måde. Det forudsætter medborgerskab i det økonomiske liv: Vi skal udvikle en "lærende økonomi", hvor befolkningen permanent udvikler sine færdigheder og sit kreative potentiale. Det er derfor vigtigt, at uddannelsessystemet tilrettelægges med udgangspunkt i pædagogiske principper om kreativitet, samarbejdsevne og omstillingsevne, samtidig med at der også benyttes færdighedsindlæring i de fundamentale discipliner. Kunstneriske og kulturelle færdigheder skal opprioriteres – fordi de har en værdi i sig selv, men også fordi de har væsentlig betydning for at kunne håndtere fremtidens udfordringer. Engagement og kreativitet forudsætter ægte indflydelse på arbejdssituationen og et godt arbejdsmiljø.

Det er derfor nødvendigt at udvikle former for demokratisering af arbejdslivet, et moderne økonomisk demokrati, som varierer efter typer af arbejdspladser. En reform af ejendomsforholdene, hvor lønmodtagerne er medejere, er et vigtigt mål for virksomhederne. For alle arbejdssteder, også de offentlige, må lønmodtagerne have mulighed for, at deres idéer om at gøre tingene bedre og anderledes bliver hørt. Deres engagement og ansvarlighed må kunne komme til udfoldelse uden at blive bremset af arbejdsgiverne. SF vil iværksætte og støtte initiativer på at modernisere ejerskab og indflydelse i arbejdslivet. Den lønarbejderbevidsthed, hvor arbejdet er et middel til at skaffe sig indkomst, skal erstattes af en kultur, hvor arbejdet også har en værdi i sig selv, og hvor der udvikles engagement og ansvarlighed.

Medborgerskab som grundlag for velfærdssamfundet

For det første skal SF have en skarpere social profil. Der skal prioriteres skarpere i velfærdspolitikken. Vi skal ikke udelukkende formulere velfærdspolitik som krav om serviceforbedringer for brede befolkningsgrupper. SF repræsenterer indignationen over den sociale uretfærdighed i det danske samfund. SF's velfærdspolitik sætter først og fremmest fokus på samfundets udstødte.

SF vil et fornyet velfærdssamfund, som giver muligheder for personlig selvudfoldelse og individuelle handlemuligheder, samtidig med at der udvikles stærke fællesskaber og solidaritet i bredeste forstand.

Fremtidens velfærdspolitik bliver i højere grad et spørgsmål om en livskvalitet, som i mindre grad end i øjeblikket er bundet til lønarbejdet. Fri tid uden for lønarbejdet bliver et mere eftertragtet velfærdsgode, og med den teknologiske udvikling vil der være mulighed for at sætte arbejdstiden yderligere ned.

En moderne arbejdstidspolitik skal tage hensyn til individuelle behov. Nogle mennesker har behov for en kortere daglig arbejdstid, andre for en kortere arbejdsuge, andre igen for mere ferie. Den nedsatte arbejdstid må dog ikke medføre at arbejdstempoet skrues op. Nogle ønsker at kunne fordele arbejdstiden mere efter livssituationen: Børnefamilie, foreningsarbejde, politisk aktivitet o.lign.

Der skal med andre ord formuleres en fleksibel arbejdstidspolitik, f.eks. i form af en "tidbank", hvor den enkelte får en konto med "fri tid", der kan disponeres individuelt.

SF vil støtte initiativer, som går imod den kommerialisering, der baserer sig på en menneskeopfattelse, hvor den enkelte alene opfattes som forbruger. Den moderne kapitalisme har skabt et vældigt udbud af forbrugsgoder og underholdningstilbud. Børnene har en overflod af avanceret legetøj og TV-programmer døgnet rundt, men mangler kontakt med voksne og rammer, hvor de kan udvikle deres kreativitet. Mange mennesker mangler kontakt med andre mennesker, er ensomme og isoleres inden for hjemmets fire vægge i et liv, hvor forbrug af varer og underholdning bliver det primære livsformål.

Vi har den vision, at udvikling af fællesskaber kan sikre den individuelle livsudfoldelse. SF vil arbejde for en velfærdspolitik, der skaber rammer for en sådan udvikling. Moderne velfærdspolitik vil fortsat være et anliggende for staten. Men der er flere ikke-anvendte muligheder i det civile samfund, i lokale foreninger, i frivillige organisationer og i uformelle grupper for at opbygge og bære fællesskaber.

Der skal udvikles selvforvaltningsmodeller, hvor mennesker på institutioner, i lokalområder, på arbejdspladser m.m. får mulighed for selv at styre tingene inden for fælles rammer. Erfaringer fra andelsbevægelsen kan bidrage til større folkelighed og demokrati i det moderne velfærdssamfund.

Det danske velfærdssamfund har skabt en stærk stat, som leverer goder til borgerne. Velfærdsstaten har haft den positive følge, at der er rettigheder, så ingen længere skal stå med hatten i hånden. Men den er i sin moderne vision også baseret på den tankegang, hvor velfærdssamfundet bliver en "virksomhed", der skal levere "ydelse" til forbrugerne (borgerne). Hvis "forbrugerne" ikke er tilfredse, vil de have ret til at gå andre steder hen og "købe varerne".

Vi vil imidlertid ikke betragte mennesker som passive forbrugere eller klienter, men i stedet

som aktive samfundsborgere.

Vi vil et velfærdssamfund, der integrerer alle borgere og er baseret på medborgerskab. Alle borgere skal have mulighed for at engagere sig og udøve ansvar efter evne. Der skal brydes op med stive systemer. De, der er uden for arbejdsmarkedet, skal ikke betragtes som klienter, der er underlagt et absurd kontrolsystem, og som efter forgodtbefindende kan sendes ud i meningsløs aktivering. De skal inddrages i et forpligtende samspil med fællesskabet, ligesom fællesskabet må udvise solidaritet, og erhvervslivet må løfte det sociale ansvar og integrere de udstødte i virksomheder og andre steder i samfundet.

Velfærdssamfundet måde at fungere på vil altid være forbundet med, hvordan den offentlige sektor er organiseret og virker. Gennemførelsen af SF's program forudsætter effektive offentlige institutioner. Den offentlige sektor er til for borgernes skyld. Der må gøres en indsats for at styrke dette formål i praksis.

En vision om lighed

I SF's samfundsvision ligger der et krav om lighed. Lighed er et mål i sig selv, men også en forudsætning for reel frihed og fællesskab. Lighedsidealet skal gennemsyre alle politiske områder.

I arbejdet med at skabe lige ret og reelt lige muligheder skal der tages højde for mangfoldigheden i befolkningen. Forskellige mennesker har brug for forskellige muligheder for at have lige ret.

Lighed skabes ved kvalitet i daginstitutioner, ved at sikre en levende folkeskole, der kan rumme alle børn og sikre dem et godt grundlag for efterfølgende uddannelse. Det er fundamentalt for at sikre lighed, at der arbejdes med en boligpolitik, som sikrer alle adgang til en god bolig, som de kan betale. Lighed skabes ved at sikre alle unge en uddannelse. SF vil derfor fastholde og udbygge den solidariske velfærdsmodel, som sikrer økonomisk omfordeling. Højrefløjnen mener, at det er ulighed der skaber dynamikken i samfundet. Denne tankegang afviser SF.

Udstødningen fra arbejdsmarkedet er et markant træk ved den moderne kapitalisme, og denne udstødning er menneskeligt og moralsk uacceptabel. I det omfang den traditionelle private og offentlige sektor ikke er i stand til at løse det problem, må der gennemføres mere målrettede tiltag. Alle skal kunne få en plads på arbejdsmarkedet. Der skal udvikles modeller i det civile samfund, hvor ikke mindst lokalsamfundene skal engageres i skabelse af arbejdspladser med udgangspunkt i lokale behov.

Ligheden gælder også i forhold til etniske minoriteter. Mødet mellem danske og fremmede kulturvaner giver af og til problemer. Modsætningerne går ikke mellem det "danske" og det "fremmede", men mellem det progressive og reaktionære. I det omfang forskellige kulturer er bærere af reaktionære holdninger og værdier, skal vi tage entydigt afstand fra dem. SF betragter de etniske minoriteter som en ressource, der ikke skal sendes ud af landet, men i stedet ud på arbejdsmarkedet. Alle skal have reelle muligheder, hvilket forudsætter en målrettet integrationsindsats, der er langt mere forpligtende for alle parter, og hvor nøglen ligger i en bedre tilknytning til arbejdsmarkedet, kombineret med en bedre social- og uddannelsesmæssig indsats.

Lighed mellem mænd og kvinder er stadig en væsentlig kamp for venstrefløjnen. Kvinders løn er stadig lavere end mænds, og kløften er voksende – på trods af ligelønsloven. Der er behov for en fornyet debat om kønnenes rolle i samfundet, og SF vil tage teten i en moderne ligestillingsdebat.

Grøn ansvarlighed

Kapitalismen har skabt en gigantisk vareproduktion i den rige del af verden, men har også været årsag til permanent ubalance mellem natur og mennesker. De naturlige ressourcer udnyttes langt hurtigere, end de gendannes. Jorden udpines i en fødevareproduktion, der bliver stadig mere afhængig af kemikalier. Afbrænding af fossile brændstoffer medfører store klimaændringer, som vi allerede nu aner konturerne af. I den 3. verden er der behov for og

krav om en økonomisk vækst, der alt andet lige vil forværre miljøproblemerne. I øjeblikket står 20% af jordens befolkning for 80% af det globale energiforbrug. Selv med denne skæve udvikling er der skabt store problemer i økosystemet.

SF vil slå for en ansvarlig miljøpolitik på globalt plan. Der skal inden for rammerne af FN og WTO laves bindende retningslinier for miljøindsatsen. EU og Danmark skal gå i spidsen for at leve op til miljømålene. Vi vil gå i alliance med ligesindede kræfter – blandt partier og NGO'ere – for at lægge pres på regeringer og internationale organisationer, så alle lever op til de globale målsætninger.

Miljøpolitik skal integreres i alle politiske områder. Alle lovforslag og tiltag skal miljøvurderes, således at miljøhensyn bliver lige så vigtige som økonomiske hensyn. SF vil vise i praksis, at det er muligt at sikre grøn omstilling og samtidig forbedre livskvaliteten. Det forudsætter bl.a., at den grønne omstilling sættes i sammenhæng med en omfordeling til fordel for de økonomisk dårligst stillede.

Det er ikke mindst vigtigt at sætte miljøpolitikken i sammenhæng med erhvervspolitikken, så der sikres en afsmitning mellem miljøkrav og så en erhvervsudvikling. Der skal på europæisk plan stilles krav om holdbarhed og energieffektivitet til produkter. De teknologiske muligheder skal anvendes til bl.a. at sikre maksimal energieffektivitet og minimal miljøbelastning. Miljø- og erhvervs politik skal sættes sammen, så samfundets miljøkrav afspejles i erhvervsudviklingen. På fødevareområdet er det grundlæggende vigtigt med økologisk bæredygtighed og gennemsækelighed i produktionsprocesserne. Vi vil stille krav om et forureningsfrit landbrug, der producerer og forarbejder et bredt udbud af naturligt sunde fødevarer. Og vi skal bryde mønstret med et fortsat stærkt forurenende landbrug, der producerer til nogle få fødevaregiganter med monopollignende status.

Miljøsituationen kræver øget handling og langt stærkere internationalt samarbejde. Men det opmuntrende er, at vi kender den vej, verden må gå og de store linjer i de nødvendige løsninger – vi mangler bare i desperat grad den politiske vilje og opbakning bag de grønne og bæredygtige visioner.

En ny fremtid

SF har en grundlæggende tro på, at der kan vindes folkelig opbakning til en venstreorienteret udvikling. Dette må ske i en dialog med befolkningen. SF vil presse på, at der findes løsninger, som svarer til vore værdier lighed, social retfærdighed, frihed med socialt ansvar, respekt for individet og menneskerettigheder, miljømæssig ansvarlighed. Det bliver SF's vigtigste opgave at omsætte disse værdier i praksis. For at gøre det er der brug for engagement og medleven.